

Så blir man certifierad i fruktträds- beskärning

Vad lär man sig på en beskärningskurs för att bli en certifierad trädbeskärare? En av deltagarna, Katarina Nordlander, som gick kursen i våras fick i uppdrag att skriva dagbok. Här berättar hon vad de gjorde under den sex dagar långa kursen i beskärning som gavs av Riksförbundet Svensk Trädgård på Julita i början av mars i år. Till vardags är hon trädgårdsmästare på Rosendals trädgård i Stockholm.

Text och bild: **KATARINA NORDLANDER**

BILD: ANN-CATRIN THOR

Pomolog Håkan Svensson visar fruktveden på unga äppelträd.

Dag 1

Dagen började tidigt, men det är ju som det brukar vara. Jag plockade upp min kollega Anne och vi styrde kosan mot Julita, mitt i Södermanland. Det var en underbart vacker marsdag med solsken och bara några tussar av vita moln på en i övrigt blå himmel. Några grader varmt var det också mitt på dagen.

Alla vi 16 kursdeltagare samlades och handledarna Henrik Morin och Håkan Svensson samt en av trädgårdsmästarna på Julita presenterade sig och Julita gård, som ägs och drivs av Nordiska museet. Raskt satte teorilektionerna igång. Det är ovant att sitta inomhus och lyssna på föreläsningar när man är van vid att vara ute dagarna i ända. Vi fick en mycket bra repetition av trädens uppbyggnad och biologi, sådant som man lärt sig någon gång, men som kanske fallit i glömska. Vi diskuterade beskärningstider och hur man ska lägga snitten när man tar bort en gren.

Ut i odlingen

Sen var det dags att dra på arbetskläderna och ge sig ut i äppelodlingen. Henrik Morin visade oss olika verktyg och hur de fungerar. Han visade oss hur snitten ska läggas och berättade hur man ska tänka när man börjar beskära ett träd. Många av träden här är väldigt täta och har långa, gängliga grenar. Något som man också ser väldigt ofta, är att alla grenar kommer från samma ställe, grenarna är alltså inte spridda efter stammen utan utgår från en krans. Kan det vara ett typiskt 1990-tals fenomen, det går ju modenycker även i den här branschen?

Om sådant fick vi höra senare på kvällen då Henrik Morin berättade om hur man kunde behandla gamla träd förr. Man fyllde dem med betong för att man trodde att det var bra för gamla träd så att de skulle stå stabilt. Ett träd, hade han sett, var fyllt med fogskum som trycktes ut ur håligheter! Han hade sett kopparplåtar som var spikade över hål och övervallade. Och andra möjliga eller omöjliga saker som man trodde var borta sen länge.

Dags att själv beskära det första trädet på kursen – lite pirrigt.

På kursen får man lära sig att vårda redskapen. Håll alltid god skärpa på sekatorns skär med ett bryne.

BILD: ANN-CATRIN THOR

Intresset var stor när vi tittade på Julitas unga äppelspaljé.

Dags att bygga upp tvåårsträd.

Day 2

Dagens teori handlade om etablerings-, underhålls- och förnygringsbeskärning och vi diskuterade olika ingrepp. Sen fick vi en genomgång i fruktvedskänedom av Håkan Svensson. Mycket lärorikt om hur olika knoppar betar sig beroende på hur och var man klipper. Tänkvärt!

På eftermiddagen var vi alla i arbetskläder för att åka iväg till Ås, en herrgård i närheten. Där skulle vi äntligen få börja beskära träd. Ås hade stora, gamla och väldigt risiga träd som ingen brytt sig om de senaste 10–15 åren. Härligt! Vi jobbade två eller tre vid varje träd och det gav ganska snabbt resultat. Sådana här träd är egentligen inte så svåra, man börjar alltid med att gå runt trädet och ”ta in” eller ”känna in” det, betrakta det på avstånd, innan man börjar. Ofta har gamla träd som dessa en fin grundform som man tar hänsyn till. Enklast är att börja med att ta bort torra grenar, knäckta grenar, grenar som växer inåt kronan, stamskott, sjuka grenar och grenar som skaver mot varandra. Så långt är ofta mycket gjort. Ibland finns det några riktigt höga grenar som växt nästan rakt upp, dessa kan man försöka sänka vid en förgrening och täta partier gallras.

Jag och en kurskollega sågade, klippte och klättrade och till slut såg vårt träd ganska fint ut! Det var riktigt kul! Jag har inte tidigare beskurit så risiga träd som dessa.

Tillbaka till en teorilektion igen. Henrik Morin gick igenom olika typer av grundstammar, som svagväxande B9, vanliga A2 och gamla fröstammar som ger riktigt stora träd. Sen kom vi in på olika trädkvaliteter och E-planta, märkning och växtpass. Kvällen avslutades med diskussion om namnsättning och hur man kan läsa ut olika saker beroende på hur det står skrivet på etiketten. Om namnet står med enkla anföringstecken, som 'Alice' då är 'Alice' det riktiga sortnamnet. Om namnet däremot står skrivet med stora bokstäver (versalgemena kapitäl), som GRÄPÄRON är det en handelsbeteckning och den används till exempel även för bevara namnen på många av våra sedan länge i Sverige odlade utländska fruktorter, som egentligen har ett utländskt sortnamn. Men vem har hört talas om 'Jut' som är sortnamnet för GRÄPÄRON?

Ja, det var dagens övningar och aha-upplevelser.

Day 3

I dag skulle vi prova på att göra det som vi lärde oss teoretiskt i går. Uppgiften bestod i att göra en uppbyggnadsbeskärning av ett tvåårsträd. Det kan låta ganska enkelt, men nästan alla som köper träd glömmar, eller vet inte hur de ska göra den här beskärningen. Jag tror också att de flesta tycker att det är synd att skära bort så många grenar på det lilla, nyinköpta trädet och låter därför bli. Hur som helst, här skulle vi skära bort så att bara 3–5 väl spridda och välriktade skott fanns kvar, samt korta in toppskottet och även ta bort konkurrerande toppskott om sådana fanns. Henrik Morin visade och sen gjorde vi alla efter bästa förmåga något liknande. Det känns hårt att ta bort så mycket av grenarna på ett så litet och ungt träd men det är nödvändigt för att det senare ska få fina och välriktade grenar.

När det var klart så gick vi ut i fält för att underhålls- och uppbyggnadsbeskära unga träd. Här fanns träd i många olika varianter och vi fick fritt välja ett träd och börja beskära under Håkan Svenssons lugna och hjälpsamma överinseende.

Vi fortsatte vid Munktäppan, fältet med äpplen som planterades i början av 1990-talet och som ser ganska hemska ut, tycker jag. Stora träd med gängliga, väldigt långa grenar utan förgreningar. De är de svåraste att jobba med, man kan inte gör några snygga inkapningar i sådana träd. Men jag gillar ju utmaningar (åtminstone när det gäller beskärningar), fick ett väldigt högt 'Josefiner' med väldigt många grenar från nästan samma ställe som gick rakt upp. Något att bita i. Jag fick ner det på höjden, gallrade ur några grenar, tog in sidorna och lyfte upp det något. Det blev inte klart utan det måste fortsätta beskäras en annan dag.

Kvällspasset var en föreläsning om fruktkänedom. Så intressant! Och vi löste en fråga som vi haft om ett träd på Rosendal. Vi har där ett gammalt träd av sorten 'Belvi Nalif', mycket likt TRANSPARENTE BLANCHE och vi har väl kanske trott att det var det också. Men så var det inte, efter lite googlande av en kurskamrat så hittade vi synonymer på det och det heter även Vit Nalif, Bélyj Nalif, Nalifnoje Bélye eller Alabasterpipping! Och varken Håkan eller Henrik kände till sorten, så jag ska skicka ympris! ➤

»Och bukettgrenar på körsbär har alltid en bladknopp i mitten. Kul att veta.«

Dag 4

Färdigt! Går ju lätt som en plätt i slutet av kursveckan.

Undervisning i spaljébeskärning.

► Under förmiddagen repeterade vi plantering av träd, hur gropen ska se ut, jordens beskaffenhet, planteringsdjup etc. Och hur man ser om ett nyplanterat träd inte verkar trivas. Det kan stå för djupt, vilket är vanligt, eller att gropen är full av vatten, vanligt i lerjordar, och hur man åtgärdar det.

Vi kom också in på gröngödslingsväxter som sötväppling, honungsfacelia och solros. Mulchning beskrevs som ett sätt att vitalisera ett gammalt träd. Man tar helt enkelt bort grässvålen under den yta som kronan täcker och luckrar eventuellt upp jordytan innan man lägger på ett lager lövkompost eller riktigt välbrunnen kogödsel. Det här kan göras när som helst under året och vitaliserar gamla träd.

Vi repeterade etableringsbeskärning, varför det är viktigt och när den ska göras. Sen kom vi in på beskärning av stenfrukter som plommon, körsbär, persika och aprikos. Vi lärde oss att plommon och surkörsbär svarar bra på beskärning och att mindre gallring kan göras på våren men att stora grenar är bättre att ta under JAS (juli–augusti–september). Viktigt att komma ihåg är att inte beskära ner på blomknopparna, man måste alltid lämna bladknoppar så att trädet får en vegetativ tillväxt. Fruktveden på stenfrukter slutar alltid med en bladknopp. Och bukettgrenar på körsbär har alltid en bladknopp i mitten. Kul att veta.

Valnöt är väldigt känslig för beskärning, är ett blödarträd, ska man ta bort nåt så skär tidigt i JAS, i juli alltså. Viktigt att komma ihåg är att persikan får frukt på fjolårsskotten och när man skördat frukten kan man lätt beskära över en ny gren långt in så får man kompakta träd som ger frukt. Det låter så enkelt att jag blev sugen på ett eget persikoträd.

Sen kom vi in på dagens höjdpunkt, spaljéträd! Vi fick se bilder på kordonger, palmetter, sneda kordonger och lepagehäckar. Solfjädersformat eller friväxande. Vi fick prova på att beskära verrierpalmette som finns här på Julita. Håkan visade oss också hur man ympar, läggymp och barkymp. Kul, måste prova igen.

Vi fortsatte studierna med hur man beskär och pincerar vindruva. Och Henriks bilder från det egna växthuset visade perfekta stockar med jämna klasar av FRANKENTHALER som hänger fritt från taket. Tänk att få försöka göra likadant någonstans. Ska i alla fall beskära vår FRANKENTHALER på Rosendal i november, efter bladfällningen, så som vi lärde. Stockarna på friland vill jag nog skära som vi alltid gjort, i slutet av mars.

Sen kom vi in på skadedjur och sjukdomar, ett tråkigt kapitel för de kan förstöra så mycket, men mot en hel del finns också lösningar. Bland annat fick jag reda på vad det är för rött på våra äppelträd som syns väldigt tydligt så här på vintern, mot den vita snön. Det ser ut som påsmetad rödfärg, så rött är det. Och vad är det? Jo, något som heter grönalgalg, *Trentepohlia umbrina*, så nu vet vi! Helt ofarligt dessutom.

Day 5

Under dagen var det bara praktiska övningar. Det var kallt och soligt när jag travade genom snön upp till mitt träd som jag inte hann färdigt med tidigare. Arbetet avslutades och fick godkänt. Jag hade sänkt trädet över lämpliga förgreningar, gallrat ur tätare partier, fått in trädet både på bredden och på höjden men också höjt de nedersta grenarna lite.

Fortsatte med ett 'Ökna Lökäpple'. Ett stort och brett träd med långa, smala, gängliga grenar utan förgreningar. Sådana träd är bland de svåraste att få snygga. Gick runt och betraktade mitt träd länge och väl innan jag började. Tog ur, tog bort, lättade upp och tog in och sänkte lite i ytterkanten av kronan, höjde också nedre linjen på trädet något och till slut så såg det bättre ut.

Sedan var det dags för vinbärsbuskarna. Svarta vinbär och röda vinbär fick vi se hur vi skulle beskära, svarta ungefär en tredjedel per år, och röda lite mindre, en femtedel. Henrik visade oss också hur knopparna ser ut efter det att vinbärsgallkvalster har angripit, knopparna blir uppsvållda som små årtor. Sen tillbaka till träden. Jag snyggade till ett 'Peasgood's Nonsuch', som enligt Håkan inte är så gott som det låter, mer ett mat- och mosäpple, än ätfrukt.

På kvällen var det samling för utdelning av kursintyg och några slutord från våra utmärkta kursledare.

Day 6, examinationsdagen

Sista dagen. Redan till frukost kände man att det var lite oro i luften. Dagen innan hade Harald Kratschmer kommit. Han är vår examinator. Det var han som startade den här utbildningen och också ledde den under många år.

Första provet var teoretiskt. Därefter var man tvungen att samla krafter till den stora utmaningen: att beskära ett träd helt enligt boken, på tid. Det var inte heller så lätt. Vi fick ett uppdrag av examinatorn, han ville ha ett fint och jämnt träd, det skulle bli ett vackert träd.

Träden delades ut slumpvis. 'Sjöholmsäpple' blev mitt och jag gick runt trädet och tog in det lite innan jag satte igång att ta ner höga grenar, låta upp täta partier, ta in omfånget och även höja upp det lite. Jag hade inte klippt träd på tid förut så jag kände en viss tidspress. Kände lite stress, började finputsas, men beslöt mig för att det var bra och slutade. Jag blev godkänd, Harald kom runt till oss alla och inspekterade väldigt noggrant hela trädet och alla snitt vi gjort.

Sedan de två sista delproven, att beskära ett 2-års träd på barrot. Det gick snabbt, fick väl också ett väldigt enkelt träd, fanns inte många grenar att välja på. Klart och godkänt. Sen till Håkan för sista delprovet. Japp, det gick bra det också.

När alla var klara tog vi våra små träd och gick tillbaka. Resultatet av teoriprovet var inte klart än, så vi fick vänta några dagar för att se om vi blivit godkända och därmed certifierade trädbeskärare. Anne och jag packade in våra fyra 2-åringar och körde trötta mot Stockholm.

Katarina Nordlander klarade alla delproven och är nu certifierad fruktträdskärare med Grönt Kort. Hon praktiserar kunskaperna på Rosendals trädgård i Stockholm. ❁

Kursledare Henrik Morin visar hur det går till att beskära.

Detta är Grönt Kort

Grönt Kort i fruktträdskärning uppstod 1996 då arborist Harald Kratschmer tyckte att det var dags att göra något åt misshandeln av fruktträderna i villaträdgårdarna. Certifieringen Grönt Kort blir allt populärare för varje år, speciellt bland enmansföretag runt om i landet som ser beskärningskunskaperna som ett bra komplement till annan trädgårdsverksamhet.

Kursledaren i dag är den mycket kunniga trädgårdskonsulten Henrik Morin och hans bisittare har hittills varit pomologen Håkan Svensson, som tyvärr gick bort i somras. Det är alltid två handledare per kurs.

Läs mer på vår hemsida www.tradgard.org klicka på kunskap. Har du frågor eller vill anmäla ditt intresse till vårens båda kurser (antalet kursdeltagare till varje kurs är begränsat till 16 personer), mejlar du Ann-Catrin Thor på grontkort@tradgard.org.

BILD: ANN-CATRIN THOR

Grönt Kort
Fruktträdskärare certifierad av
RIKSFÖRBUNDET SVENSK TRÄDGÅRD

En lista över alla certifierade trädbeskärare med Grönt Kort finns på vår hemsida: www.tradgard.org/kunskap/beskarare/lista_webb.pdf